

Erdoğan'ın rabia işareti yapması bir tesadüf değildir

14.07.2019

Nurzen Amuran: Sayın Sezgin, yerel seçimler nedeniyle ulus olarak iç sorunlarımıza odaklanmıştık. Oysa dışarıda bizi bekleyen önemli gelişmeler var. Siz siyasete girmeden önce diplomattınız. Bu nedenle dışardaki gelişmelere farklı gözlerle bakıyorsunuz.. Şöyle bir ufuk turu yapalım istiyorum birlikte... Sizin bir yorumunuzu okumuştum. "Türk dış politikasına, nesnel çıkarlar yerine belirli bir ideoloji, bazı hayaller; kişisel hezeyanlar, İhvan gibi bazı dış bağlantılar, özellikle iç siyasi saikler hakim oldu" demiştiniz. Uluslararası ilişkilerde yalnızlaşmanın, bir anlamda savrulmanın nedenlerinden biri bu değil midir? Önce genel çizgilerle neler söyleyeceksiniz? Sonra ayrıntılara gireriz.

Aydın Sezgin: Evet bu sözleri Ocak 2018'de Cumhuriyet gazetesine verdiğim bir mülakatta söylemiştim. Hükümetin dış politikasına yönelik açık eleştiriler o dönemde nispeten daha azdı. O söyleşide, nesnel çıkar tanımından bahsetmenin güçlüğüne vurgu yapmıştım. Bugün geldiğimiz noktadaysa maalesef bir dış politikadan söz etmek bile mümkün değildir. Zira politika yerine politikasızlık uygulanmaktadır. İktidar, uluslararası ilişkilerde yaptığı hataları toparlamaya, günü kurtarmaya, hatta bazı meseleleri halının altına süpürmeye çabalayan bir tutum sergilemektedir.

Dış politikamız, AKP iktidarı döneminde bilinçli olarak kurumsal kimliğinden koparılmıştır. Çok kuvvetli bir geleneği, tarihi birikimi, tecrübesi ve son derece nitelikli insan kaynağı olan Dışişleri Bakanlığı'mız, dış politikanın oluşturulmasında neredeyse tamamen devre dışı bırakılmıştır. Bir kere öncelikle bunu tespit edelim.

Dışişleri Bakanlığı devre dışı bırakıldığı için, tek bir kişinin dar bir kadrosu tarafından anlık hezeyanlarla, tepkilerle, önü arkası düşünülmeden, olası gelişmeler hesaplanmadan verilen kararlar, önümüze Türk dış politikası olarak gelmektedir. Oysa olması gereken, Bakanlığın merkez teşkilatı ve dış temsilciliklerimiz tarafından elde edilen bilgi ve verilerin siyasi, tarihi, ekonomik, ticari, sosyal ve kültürel bağlamlarına göre yorumlanması ve konularına göre sürece dahil olan devlet kurumlarımız ile koordine edilerek çeşitli filtrelerden geçirildikten sonra dış politika önerilerinin oluşturulmasıdır. Mükemmel bir eşgüdüm de gereklidir.

Amuran: Peki neden ve nasıl bu duruma gelindi?

Sezgin: Dış politikamızın bu noktaya gelmesinin en temel nedenlerinden birisi, Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren kurumsallaşmaya başlayan dış politika geleneklerimizden ve ulusal çıkar anlayışından uzaklaşmış olmasıdır. Uluslararası meşruiyete dayalı, revizyonist hayallerden uzak ve Türkiye'nin Batı istidadını gözetken dış politikanın yerini, sizin de belirttiğiniz hayal ve hezeyanlar almıştır. Bu da uluslararası ilişkilerde yalnızlaşmamız sonucunu beraberinde getirmiştir. Bir dönem buna "değerli yalnızlık" gibi çekici tanımlamalar bulmaya ve başarısızlıklarını bunun arkasına gizlemeye çalışsalar da iktidarın dış politikası uzun bir süredir giderek yalnızlaşmış; yalnızlıktan kurtulmak için Rusya, ABD ve İhvanıcı odaklar arasında savrulmalar yaşamıştır. Yaşanan bu savrulmalar, çok hayati sonuçları da beraberinde getirmiştir.

Amuran: Nedir bu sonuçlar?

Sezgin: Şöyle özetleyebilirim: Fırat'ın doğusunda ABD'nin, İdlip'te Rusya'nın onayı olmadan hiçbir adım atamayan, Doğu

Akdeniz'deki denklemde düştüğü çıkmazdan kurtulmak için yeni formüller yaratamayacak kadar yalnızlaşan, NATO ile ilişkileri sorgulanan, AB ile sürekli didişen bir ülke haline gelmiştir.

Türkiye'de halifeliğin kaldırılmasından sonra Mısır'da kurulan ve halifeliği yeniden tesis etmeyi amaçlayan Müslüman Kardeşler örgütünün hayal ve hedefleri doğrultusunda Halife olma düşleri, dış politikamızı belirleyen temel kriterler haline getirilmiştir. İhvincilik olarak adlandırılan bu yaklaşım doğrultusunda "ümme" kavramı ön plana çıkartılmış, ulusal çıkarlarımızdan ziyade İhvinciliğin ideolojisi, çıkar ve öncelikleri dış politikamızı yönlendiren unsur haline getirilmiştir. Daha önce de söylemişim, ümmetin bir dış politika aktörü olarak görülmesi yanlısamasına düşülmüştür. Sayın Cumhurbaşkanı'nın Sayın Ali Babacan'a geçtiğimiz günlerde "Şunu unutmayın; bu ümmeti parçalamaya hakkınız yok" demesi de, iktidar nezdinde ümmetçiliğin vatanseverlikten ve ulusal değerlerden çok daha ön planda tutulduğunu göstermektedir.

Ayrıca şunu da belirteyim. Sayın Cumhurbaşkanı'nın Rabia işareti yapması bir tesadüf değildir. Tek Millet, Tek Devlet gibi tanımlamalarla süsleyerek kapatmaya çalışsa da, Rabia işareti, Rabia-tül Adeviye Meydanı'nda Sisi darbesine karşı İhvan Rehberlik Konseyi öncülüğünde ortaya koyulan direnişin, dolayısıyla İhvinciliğin sembolü olarak ortaya çıkmıştır.

Özellikle Ortadoğu'da yaşanan krizlerde takındığımız tutuma bakıldığında, ulusal çıkarlarımızdan ziyade İhvincilik bayrağını dalgalandırmayı amaçlayan adımlar atıldığını görebiliriz. Suriye'de başından bu yana İhvan çizgisindeki örgütlerle, hatta zaman zaman hiç muhatap alınmaması gereken gruplarla ilişkiler yürütülmektedir. Libya'da yaşanan son krizde de İhvanlı kesimlerle aşırı ölçüde içli dışlı hale gelmiştir. Sudan'da, uyguladığı savaş suçlarına ve insanlığa karşı suçlara rağmen yıllarca Ömer el-Beşir'in yanında pozisyon alınmıştır. Bunun nedeni de, el-Beşir yönetiminin 1980'lerde bir ihtilalle iktidara gelmesinin arka planındaki Hasan et-Turabi ve İhvanlı gelenektir.

"CUMHURİYETİN HİÇBİR DÖNEMİNDE..."

Amuran: Bu görüntü bizi nereye götürmektedir?

Sezgi: Kısacası son dönemde izlenen dış politikaya bakıldığında ulusal çıkarları gözetmekten son derece uzaklaştığı, kimliğini yitirdiği ve bu oranda da ulusal güvenliğimize yönelik risk ve tehditlerin azami düzeyde yükseldiği görülmektedir.

AKP'nin uyguladığı dış politika kararları, bu yönüyle, hem tehlikeli, hem tutarsız, hem ulusal çıkarlarımızı ve hatta ulusal güvenliğimizi tehdit edebilen sonuçlar üretmiştir, üretmektedir. Tüm Ortadoğu politikası, AB ve AB'nin önde gelen üye devletleri ile ilişkiler, ABD ve Rusya ile ilişkiler, "Afrika" politikası, güvenlik ve enerji politikaları hep bu anlık tepkilerin, hezeyan ve heyecanların, hatta maalesef bilgisizliğin ve tecrübesizliğin sonuçları ile iltihaplanmıştır. Sayın Cumhurbaşkanı'nın geçmişte değinmiş olduğu bir formüle göre, gençlik dönemlerinin sabahlara kadar süren çay sohbetlerinde üretilen hınçlı bazı hayaller tatbikata konulmuştur. Üzülerek söylüyorum, Cumhuriyetin hiçbir döneminde Türkiye bu kadar savruk, yalpalayan ve "yalnız" bir görüntü vermemiştir.

Amuran: Bu genel değerlendirmeden sonra ufuk turuna başlayalım isterseniz. Önce Avrupa'ya bakalım. Endişeli geçen AB seçimlerinden sonra görev dağılımında sürpriz gelişmeler yaşandı. Avrupa Merkez Bankası'nın başına Fransız Christine Lagarde'ın, AB Komisyonu'nun başına da, Alman Ursula von der Leyen'in seçilmesi önemliydi. AB'de bu tercihler Almanya ve Fransa hakimiyetinin devamı olarak yorumlanabilir mi?

Sezgin: AB üyesi ülkelere baktığımızda, bugün sadece Fransa ve Almanya siyasi liderlerinin AB'nin geleceğine dair tasavvurları olduğunu görüyoruz dersek abartmış olmayız. İngiltere'nin AB'den çıkacak olması, hiç şüphesiz entegrasyon sürecinde sarsıcı bir etki yapacaktır. AB'nin tekrar toparlanabilmesi ve 60 yılı aşan tarihini belirleyen ilkeler doğrultusunda bir yapıya doğru yeniden ivme kazanarak evrilmesi, belki "çok vitesli" Avrupa mimarisi ile mümkün olabilecek. Karar mekanizmaları, ortak politikalar merkezin etrafındaki çeşitli katmanlarda bulunan ülkelere göre belki yeni bir şekil alacak. Bugün sıklıkla dile getirilen "demokrasi açığı – democratic deficit" belki yeni mekanizmalarla giderilmeye çalışılacak.

Mayıs ayındaki Avrupa Parlamentosu seçimlerine baktığımızda, popülist ve Avrupa karşıtı siyasi eğilimler oy oranlarını artırmakla birlikte, Avrupa bütünleşmesini savunan partiler yine de Parlamento'daki koltukların üçte ikisini kazandılar. Ayrıca seçimlere katılımın, son 40 yılın en yüksek düzeyinde olması, Avrupalıların Avrupa'nın geleceğine sahip çıkma refleksiyle hareket ettiklerini gösteriyor.

Hem Lagard, hem de von der Leyen, Birleşik Avrupa fikrinin iyi birer savunucusudur. Ursula von der Leyen, Avrupa bütünleşmesini ileri taşıma konusunda gayet iddialı bir söylemi sahiplenmektedir. Avrupa Federal Devletleri ve NATO'dan tamamen bağımsız bir Avrupa ordusundan bahsetmektedir. Dolayısıyla katıksız bir Avrupalı olarak tanınmaktadır. Lagard da Avrupa'da son birkaç yıldır gözlemlediğimiz ulusalcı eğilimlere karşı Avrupa'nın daha fazla bütünleşmesini hedefleyenler arasındadır. Bu kişilerin seçilmiş olması Fransa ile Almanya'nın bu anlamda yeniden yönlendirici olacağını göstermektedir. Bu nedenle önümüzdeki süreçte Avrupa Birliği'nin yeni bir dinamizm kazanacağı ve son yıllarda izlediği düşük profilden sıyrılarak yeniden önemli bir uluslararası aktör haline geleceğini düşünüyorum. Dolayısıyla "**Avrupa batmıyor**" diyebiliriz. AB'nin yeni yönetim kadrosunda kadınların etkin görevler üstlenmiş olmalarından memnuniyet duyduğumu da ayrıca belirtmek istiyorum.

Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilciliği görevine getirilmiş olan İspanya Dışişleri Bakanı Josep Borrell'in de AB'nin dış politikasına ve geleceğine olumlu katkı yapacağına inanıyorum. Keza, Avrupa Parlamentosu Başkanı İtalyan David Sassoli de iyi bir isim. Kendisini Roma'da görev yaptığım dönemden biliyorum. Tanıdığım kadarıyla makulü arayan bir sosyal demokrattır, Birlik için önemli bir kazanım olacağını düşünüyorum.

AB'de Almanya ve Fransa'nın hakimiyetinin devam etmemesi düşünülemez. Esasen AB'yi kuran saik, Kıta Avrupası'nın en köklü ve güçlü iki devleti arasındaki sorunları ortadan kaldırmak ve kalıcı bir barış tesis etmektir. Bir barış, refah ve demokrasi projesi olarak ortaya çıkan ve bu yönüyle Türkiye'nin de bir stratejik hedef olarak benimsediği Avrupa bütünleşmesinin, bugünkü sıkıntı ve iç sorgulamalarından Fransa ve Almanya'nın liderliği ile çıkabileceği algısı giderek güçlenmektedir. Açıkçası, AB'nin geleceğine dair tartışmaların sağlıklı bir zeminde yapılabilmesi için de güçlü bir liderliğe ihtiyaç vardır.

Amuran: Türkiye'nin geleceği açısından bu gelişmeler nasıl değerlendirilebilir, yönetime gelenlerin Türkiye'nin üyeliği konusundaki tutumları ne olabilir?

Sezgin: Türkiye'nin üyeliği üzerindeki olası etkilerine ilişkin bir şeyler söylemek için henüz erken olduğunu düşünüyorum.

Biliyorsunuz İngiltere, Türkiye'nin AB üyeliği sürecine diğer bazı AB ülkelerine kıyasla daha fazla destek vermişti. Öte yandan ABD, Berlin Duvarı yıkıldıktan sonra eski Doğu Avrupa ülkelerinin AB'ye üye olmalarına, bazı Avrupa ülkelerini rahatsız edecek ölçüde destek vermişti. Son dönemde İngiltere'nin AB'den uzaklaşması, ABD'de ise Trump yönetiminin AB'nin genişlemesine ilgisiz davranması, bir yandan Fransa-Almanya ittifakının etki gücünü artırmaya katkı yaparken, diğer yandan da Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğinin belirlenmesinde ve şekillenmesinde de doğal olarak Fransa-Almanya ikilisinin tercihlerini öne çıkartmaktadır.

Bu süreçte, Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin durumunun ne olacağını öngörmek çok kolay gözüküyor. Türkiye, içeride giderek otoriterleşen ve hesap verebilirlikten uzaklaşmış, dışarıda ise bu otoriterleşmeyle paralel bir şekilde ve İhvanı dış politikasını sürdürebilmek için ilkelerinden ve ulusal çıkarlarından tavizler vererek, ayakta kalmaya çalışan bir iktidar tarafından öngörülemez bir aktör haline getirilmiştir. Maalesef Türkiye, AB değerlerinden, başta hukukun üstünlüğü, insan hakları, yargı bağımsızlığı gibi temel konularda hızla uzaklaşmıştır. Türkiye'nin bu haliyle, Avrupa'nın geleceğinde kendine yer bulması zorlaşmıştır. Bu eğilim devam ederse ülkemiz önümüzdeki süreçte giderek içine kapanan veya maceralı birlikliklere mahkum bir ülke haline gelecektir ve AB üyelik perspektifini yeniden gündeme getirmek kolay olmayacaktır. AB seçimlerinden sonra ortaya çıkan tablonun da bu anlamda Türkiye'nin dış politika yaklaşımını değiştirebilecek ve AB üyelik perspektifini canlandırabilecek etkisi olacağını maalesef düşünmüyorum.

Amuran: İYİ Parti olarak AB'ye tam üyeliği stratejik bir hedef kabul ediyorsunuz. Ancak müzakere zemininden oldukça uzaklaşıldı. Sizce süreç nasıl gelişecek?

Sezgin: İYİ Parti olarak Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini samimi olarak istiyoruz. Bize göre Türkiye-AB ilişkilerinin sağlıklı olması sadece Türkiye için değil iki taraf açısından da hayati önemdedir. Bu nedenle, her iki tarafta da şartlar yeniden olgunlaştığında, müzakere zemini yeniden ve kolaylıkla tesis edilebilecektir. Özellikle eğitim, sağlık, sivil toplum, demokratikleşme, hukuk devleti ve insan hakları gibi konularda AB'nin ortaya koyduğu kriterleri, çevre ve tüketiciyle ilgili standartlarını doğru buluyor ve ülkemizde de bu düzeylere erişilmesini hedefliyoruz.

Mecliste defalarca Kopenhag kriterlerinin çok gerisine düştüğümüzü ifade ettim. Bunun da ötesinde maalesef hala biz mecliste 18. yüzyıl felsefesini tartışıyoruz. Montesquieu'nun kuvvetler ayrımı ilkesini yeniden yakalamaya çalışıyoruz. Bu, içinde bulunduğumuz garabetin tezahürlerinden birisidir. 2019 yılında hala kuvvetler ayrımını tartışan bir durumda olmamız büyük bir gerilemedir. Oysa ülkemizde bu tartışma tarihsel bir perspektiften baktığımızda 19. ve 20. yüzyılda çok yoğun şekilde yapılmıştır. Hem sağcı hem solcu entelektüellerimiz bu tartışmalarda bir mutabakat oluşmasına katkı sağlamıştır. Biz bu mutabakatı bile tehlikeye düşürecek ve yeniden sorgulayacak kadar hazin bir durumdayız.

Amuran: Burada sonuçları etkileyen yeni sistemi de sorgulamak lazım... Bize has özellikler taşıdığı öne sürülen Cumhurbaşkanlığı sistemi evrensel nitelik taşıyan bir Başkanlık sistemi mi size göre?

Sezgin: Bizde başkanlık sistemi diye getirilen yeni sistem, bir kere başkanlık sistemi değil düpedüz totaliter hedefler güden ve bu hedefler istikametinde hazırlanmış bir düzenlemedir. Bu düzenleme iyi niyetli bir düzenleme değildir. Uygulamada daha da vahim bir hale gelmiştir.

Henüz bir yılı yeni dolmuşken bu garabet, iktidar mensupları tarafından bile tartışmaya açılmıştır. Ancak bu tartışmanın da iyi niyetli bir şekilde yürütüleceğinden emin değilim.

Demokrasinin temeli olan kuvvetler ayrılığı prensibi ortadan kaldırılarak Başkanlık rejimine geçildiğinden bu yana devlet yönetiminde her şey Sayın Erdoğan'ın iradesine bırakılmış durumda. Avrupa ülkelerinde böyle bir durum söz konusu olamaz. Başkanlık sisteminin bulunduğu Fransa gibi ülkelerde parlamentolar en güçlü şekilde denetim görevlerini yerine getirmek suretiyle ülke yönetiminde güçlü konumlarını korumaktadırlar. Hatta daha önce de çeşitli vesilelerle hatırlattığım gibi Fransız yarı-başkanlık sisteminde başkanın parlamento karşısındaki yetkilerinin daha baskın olması nedeniyle ortaya çıkan sorunları çözmek amacıyla, 2008 yılında gerçekleştirilen anayasa reformuyla başkanın yetkileri kısıtlanmış ve parlamentonun gücü ve etkisi artırılmıştı. Yani bizdeki sisteme kıyasla yere çok daha sağlam basan bir yarı başkanlık sistemi olmasına rağmen parlamentonun güçlendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştı.

Amuran: Hukuk Devletinden ne anladığımızı da yeniden sorgulamak gerekiyor. Ardından da yargı kararlarına duyulan güvensizlik yargı reformuna bakışı da ele almak gerekiyor. Her alanda adalet arayan bir ülke haline geldik. Yargı reformuyla ilgili düşüncelerinizi de alalım:

Sezgin: Yargı reformuna ilişkin tespitiniz yerinde bir tespit. Yasal düzenlemeler tabii ki gerekli, ancak uygulamada insan faktörü devreye giriyor ve sorunlar ortaya çıkmaya başlıyor. İktidar bugün, hukuk reformunu gerçekleştirebilecek bir zihniyete sahip değil. Basın ve sivil toplum cendereye alınarak, ülkemizde sosyolojik yapı ve dinamikler felç edilmiştir.

Bu anlamda reform çalışması, felç edilmiş, tepki göstermeyen, kandırılmaya müsait bir sosyolojiye göre atılmış bir adım olarak değerlendirilmelidir. Bu adımların arkasında yatan zihniyetten olumlu yönde herhangi bir gelişme ortaya koymalarını beklemiyorum.

Merkez Bankası başkanının görevden alınması da bunu açıkça ortaya koyuyor. Hukuktan ne kadar uzaklaşıldı ortadadır. Bu tür adımlar, günü kurtarma refleksiyle ve hukuku çiğneme pahasına atılmaktadır.

Devletin her kurumunda olduğu gibi yargı kurumlarında da liyakat yerine başka faktörler göz önünde bulundurulduğu için,

yargı reformunu olması gerektiği gibi uygulayabilecek bir insan kaynağına da maalesef sahip değiliz.

Bir dönem biliyorsunuz yargı, FETÖ terör örgütüne teslim edilmişti. Bugün de FETÖ ile mücadele adı altında, ancak başka gizli gündemlerle, liyakatten uzak ve siyasete alet olmaya yatkın bir yapılanma maalesef gerçekleştiriliyor.

Dolayısıyla her şeyden önce kamu kurumlarında liyakat ilkesinin çok ciddi yara aldığını tespit etmemiz gerekiyor. Bu konuda geçtiğimiz hafta İYİ Parti olarak Meclis gündemine getirdiğimiz bir araştırma önergesi de yine AKP ve ortağı tarafından reddedildi. Oysa liyakat ilkesinin aşındırılmasının muhalefete olduğu kadar iktidara da zarar verdiği, FETÖ'nün hain darbe girişiminde ortaya çıkmıştı. 15 Temmuz'un yıldönümü olan bugünlerde, iktidarın bu hain girişimden gereken dersi hala almamış olduğunu üzülenek görüyoruz.

Türkiye'de demokrasinin yeniden inşası gerekiyor. AKP iktidarında Türkiye bir karanlığa itilmiştir. AKP iktidarı değişmeden bu karanlıktan çıkmanın mümkün olabileceğini düşünmüyorum.

Demokrasiyi yeniden inşa etmek kolay değildir. Türkiye'de kurallar, kurumlar, devlet geleneği tahrip olmuştur. Yüzyıllardan süzülerek gelen yapılar yerle bir edilmiştir. Gazeteciler, bilim insanları görüşleri nedeniyle hapistedir.

Türkiye'nin bu görüntüsü, AB'nin Türkiye'ye dair tasavvurlarını hiç şüphesiz etkilemektedir. AKP iktidarı uygulamalarıyla inandırıcılığını yitirmiştir.

İçeride ve dışarıda güven kaybı yaşamaktadır. Dolayısıyla, yargı reformu adı altında yapılacak kimi reformların AB karar vericilerinde olumlu bir etkisi olabileceğini düşünmüyorum.

Amuran: Sözelimi FETÖ Terör Örgütü liderine yapılan eleştiri için gazeteci Barış Pehlivan'a verilen mahkumiyet kararı nasıl izah edilebilir. Gerçi üst mahkemeye itiraz hakkı var ama iyi niyetleri gölgeleyen bir karar değil midir?

Sezgin: Türkiye'de gazetecilik mesleği maalesef tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar sıkıntılı bir süreçten geçiyor. 2012 yılında FETÖ'yu ve liderini eleştirenler ceza almaktaydı, ne kadar haklı oldukları bugün ortaya çıkmaktadır. Bugün de Sayın Cumhurbaşkanı'nı ve iktidarı eleştirmek suç haline gelmiştir. Objektif ve dürüst gazetecilik yapanların, korkmadan gerçekleri söyleyen siyasetçilerin, haksızlığa ve hukuksuzluğa karşı susmayan vatandaşların yine er ya da geç haklı çıkacağını ve bugünlerde yaşadıkları sıkıntıları yıllar sonra birer İstiklal Madalyası gibi göğüslerinde taşıyacaklarını düşünüyorum. Ergenekon Davası'nın düşürülmesi bunun en taze ve güzel örneğidir. Böylelikle büyük bir haksızlık kısmen de olsa tamir edilmiştir.

"NASIL İZAH EDEBİLİYORSUNUZ"

Amuran: Yeniden dış politikaya dönelim: Siz Rusya'da 2010 yılında Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi olarak görev yapmıştınız. Putin'i yakından tanıma fırsatını buldunuz. Rusya ile ilişkilerimiz komşuluk ilişkileri ötesinde büyük bir gelişme gösteriyor. Batı bundan rahatsız olabilir ama Türkiye'nin, denge politikası açısından ticari ve siyasi yönden, bulunduğumuz stratejik bölge yönünden bu ilişkilerin gelişmesine ihtiyacı vardır, değil mi?

Sezgin: Geçtiğimiz hafta, Moskova'da gerçekleştirilen 2. Uluslararası Parlamentarizm Forumu'nda Rus meslektaşlarımızla iki ülke arasındaki ilişkilerin durumunu ve geleceğini değerlendirme fırsatı bulduk.

Rusya çok iyi ilişkilere sahip olmamız gereken bir ülke. Dostluğu önemli. Ciddi bir devlet. Rejimini yorumlamayacağım, onlar rejimlerini, egemen demokrasi kavramı çerçevesinde tanımlıyorlar. Siyasi kültürlerimiz ve rejimlerimizin gelişme süreci birbirinden oldukça farklı. Ama Rusya, medeniyet değerlerini benimsemiş bir ülkedir. Rusya ile dengeli bir ilişki formülü geliştirmemiz ve buna uygun hareket etmemiz gerekiyor. Karşılıklı çıkarlara saygılı ve bunları azamileştiren bir yapı oluşturmalıyız.

Esasen Rusya, Sovyetler Birliği döneminden bu yana zaman zaman kuvvetli işbirliği formülleri geliştirdiğimiz bir ülkedir. Bugün de Rusya ile iyi ilişkiler sürdürülmesi gerektiği muhakkak. Rusya ile her alanda ilişkileri önemsiyorum. Ancak

karşılıklı çıkar dengesi önemli. İki tarafın da birbirine tabi ülke haline getirilmesi doğru değildir. Ancak Türkiye maalesef Suriye'de yaptığı hatalar nedeniyle, adeta Rusya'ya tabi bir ülke konumuna indirgenmiştir.

Bir ülkeyle ilişkilerinizi, başka bir ülke rahatsız olsun diye kuruyorsanız, o ilişkinin uzun soluklu olma ihtimali çok düşüktür. ABD rahatsız olsun diye Rusya ile işbirliği yaparsanız, bize Patriot vermediler bahanesiyle S-400 alma taahhüdüne girerseniz, bu hem dış politika itibarınızı zedeler, hem de stratejik olarak elinizi zayıflatır. Bu tutum nedeniyle sizin davranış kalıplarınıza saygı azalır. İki ülke nezdinde de saygınlığınız aşınır. Bu düpedüz iktidarın kendi içinde yaşadığı kimlik sorunlarından kaynaklanan bir durum aslında... 2010'dan beri NATO'nun tüm tehdit değerlendirmelerin altına imza koyup, vetoyu hiç düşünmeden kendi rızamızla bunlara katılıp, şimdi de tehdit değerlendirmelerine ve o tehdit değerlendirmelerinde vâz edilen denklemlere tamamen aykırı noktalara, işbirliklerine savrulmayı nasıl izah edebiliyorsunuz?

Türkiye'nin büyüklüğüne yakışan dış politika; konjonktürel savrulmalara dayalı değil, demokratik, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygılı, hukukun üstünlüğü ilkesinin egemen olduğu ve elbette ulusal çıkarları esas alan bir dış politika olmalıdır.

Son dönemde ulusal çıkar anlayışımız rotasından çıktığı için hem bölgesel gücümüz, hem uluslararası itibarımız hem de bunlarla paralel olarak caydırıcılığımız ortadan kalkmaktadır.

Ulusal çıkarlardan ziyade İhvançılığa öncelik veren bu iktidar döneminde, hem Ortadoğu hem de dünya yeniden keşfedilmek istenmiştir.

Ne acıdır ki, Cumhuriyetin dış politikasının temel referansları terk edilince, ümmet referansları öne çıkmış; hayal, ölçüsüz tarzda iç siyaset ve hiç muteber olmayan grup ve anlayışların fikirleri etkili olur hale gelmiştir. Kah melun FETÖ'nün görüşleri kah İhvan referansları, dış politikada temel ilkeler haline getirilmiştir. Bu savrulmayı muhataplarımız da haliyle görmekte ve değerlendirmektedir. Rusya ile ilişkilerimiz de bu doğrultuda değerlendirilmelidir. Rusya ile en kısa sürede, iki eşit muhatap şeklinde ilişkilerin yeniden tesis edilmesi için adımlar atılmalıdır. Bunun için de ilkeli ve kurumsal bir dış politika duruşuna, yani Cumhuriyet değerlerine sahip çıkan, ulusal çıkarları gözetken bir dış politikaya dönülmelidir. Rusya'nın da uluslararası ilişkilerinde sürekli savrulan bir Türkiye yerine sağlam, güvenilir, öngörülebilir bir Türkiye'yi tercih edeceği kanaatindeyim.

Amuran: S-400'lerin belli parçalarının gelmeye başladığı açıklandı. Hangi koşullarda kullanılacağı da birkaç cümleyle dile getirildi. Bundan sonraki gelişmeleri siz nasıl öngörüyorsunuz?

Sezgin: S-400'lerin kullanım koşullarında bile aldığımız net bir karar yok maalesef. 4 Temmuz tarihinde Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu, S-400'lerin aktif şekilde kullanılmayacağını, sadece ihtiyaç durumunda kullanılmak üzere bulundurulacağını belirtti. 4 saat sonra, Cumhurbaşkanlığı Dış Politika Başdanışmanı Sayın İbrahim Kalın, S-400'lerin aktif bir şekilde kullanılacağını belirtti.

S-400'ler nedeniyle Türkiye-ABD ilişkilerinde nasıl gelişmeler yaşanacağı ile ilgili öngörülerde bulunmak bu koşullarda son derece zor. Ne Trump yönetiminin ne de AKP iktidarının söyledikleri ve yaptıkları tutarlı görünüyor. Bu nedenle S-400'ler konusundaki gelişmeleri yaşayarak göreceğiz. Ama, yaptırımlar konusunda iktidarın hakim kılmaya çalıştığı iyimserliğin aşırı nispette abartılı olduğunu belirtmeliyim. Trump'ın gelişmelere hükmetme kabiliyetine orantısız şekilde güveniyorlar. Yanılıyorlar. Bu yaptırımlar cephesi. Bir de S-400 konusunun yaratacağı menfi iklimin Türkiye üzerindeki serpintilerini de düşünmek lazım.

Amuran: Son zamanlarda bir de Doğu Akdeniz krizi çıktı. Suriye politikamızın değişmesi, aramızdaki sorunların giderilmesi, Mısır - Sisi aleyhtarlığının sona erdirilmesi İsrail'le dengeli bir ilişki, Doğu Akdeniz'deki bize yönelik karşı duruşu zayıflatmaz mı? Doğu Akdeniz'de kıyıları olan ülkelerin dayanışması için ön koşul bu değil midir?

Sezgin: Evet, Doğu Akdeniz son yıllarda hidrokarbon kaynaklarının keşfi ile önem kazandı. Önce Mısır ve İsrail’de, daha sonra Kıbrıs çevresinde gaz kaynaklarının bulunması, bu bölgeye ilgiyi arttırdı. Bölgedeki jeolojik formasyonunu Lübnan ve Suriye’ye doğru uzandığı da ileri sürülüyor. Dolayısıyla Doğu Akdeniz havzasının önümüzdeki yıllarda gaz kaynakları ile çekim merkezi olacağını söyleyebiliriz. Enerji kaynakları, aslında, bölgenin bir barış havzası haline gelmesinde önemli bir rol oynayabilir.

Ancak bölge ülkeleri ile sorunlarımız maalesef sizin saydıklarınızla sınırlı değil. Çok yakın zamanda Libya’da da iç siyasi çekişmenin taraflarından birinin yanında pozisyon alarak burada da çözümün değil, sorunun taraflarından birisi haline geldik. Evet, Libya’da desteklediğimiz Saraj hükümeti BM tarafından tanınıyor ama hatırlayacaksınız Suriye’de de 2012 yılında pek çok ülke Suriye Ulusal Koalisyonu’nu, ülke halkının tek temsilcisi olarak tanıdıklarını açıklamıştı. O dönemde “meşru” görülen bu koalisyonun bugün gelinen noktada adı bile anılmıyor. Dolayısıyla desteklediğimiz hükümetin bugün meşru görünüyor olması durumu değiştirmez.

Bu desteğin arkasında yatan motivasyon nedir buna bakmak lazım aslında. Oradaki İhvacı gruplarla yakınlığımız endişe verici boyutlarda. Umarım, Türkiye Libya’da yeni ve vahim sıkıntılarla karşılaşmaz.

Libya’yla ilişkilerimizin, deniz sınırlarımızın belirlenmesi bağlamındaki önemini de kaydetmek isterim.

Saydığınız bütün bu sorun alanlarında aldığımız pozisyon, rasyonellikten uzak ve ümmetçi bir dış politika pozisyonudur. Katar’la birlikte bölgede ümmetçi/İhvacı dış politikanın sponsoru ve uygulayıcısı haline geldik. Türk dış politika geleneği açısından çok vahim ve üzücü bir durum bu... Oysa ulusal çıkarı temel alan bir dış politika izlemiş olsaydık ne Suriye’de, ne de Doğu Akdeniz’de bu duruma düşmez, sorunun çözümsüzlüğüne katkı sağlayan değil, çözümüne katkı sağlayan bir aktör, hatta bölgesel güç durumuna gelebilirdik.

Doğu Akdeniz’deki enerji paylaşımına ilişkin sorun, bölgesel bir sorun değil ve oldukça girift bir özelliği var. Enerji kaynakları, kaynakların transferi, jeostrateji, Kıbrıs sorunu, Ege sorunları, büyük güçlerin etki alanı yarışı gibi pek çok fay hattının bulunduğu bir alan burası. Demek ki, çözüm yolu için sadece bahsettiğiniz ülkelerle iyi ilişkileri değil, aynı zamanda uluslararası hukuk, meşruiyet ve küresel stratejiler gibi boyutları da hesaba katarak hareket etmek gerekiyor. Bunun için de dış politikamızda ciddi bir zihniyet ve yön değişimi gerektiği açıktır.

İktidarın son dönemdeki dış politika karnesine baktığımızda, böyle bir dış politikayı oluşturabilecek ve sürdürebilecek bir yaklaşım, niyet ve vizyona sahip olmadığı görülebilir. Bu nedenle, Şam’daki Emevi camiinde namaz kılma hayalleriyle Suriye politikasını şekillendiren iktidarın, benzer bir hayalcilikle Doğu Akdeniz’de de duvara toslaması, ulusal çıkarlarımız açısından çok büyük bir risk teşkil etmektedir. İktidar Doğu Akdeniz’de çok vahim bir stratejik hataya imza atarak, birbirine oldukça uzak olan pek çok uluslararası aktörün bize karşı bir ittifak ilişkisine girmesine yol açmıştır.

İktidara buradan bir defa daha sesleniyorum. Doğu Akdeniz’de akıl ve çıkarlarımız yönünde ne yapılması gerekiyorsa yapın, yanınızdayız. Kıbrıs çevresindeki enerji kaynaklarına ilişkin olarak ne Avrupa Birliği’nin ne de Kıbrıs Rum Yönetimi’nin iddia ve eleştirileri ciddiye alınabilir gibi değildir.

Amuran: Ayrıntılara girmeden dış politikamızın durumunu özetlediniz. Ulusal dış politikamıza dönmemiz için TBMM’ye düşen sorumluluk nedir, ne olmalıdır?

Sezgin: Ulusal çıkarları gözetilen bir dış politika için öncelikle Meclis’in yeniden işlerlik kazanması, denetim mekanizmalarının çalıştırılması, meselelerin gerek komisyonlarda gerekse de Genel Kurul’da ciddiyetle ele alınması gerekiyor.

Amuran: Ciddiyetle ele alınması gerekiyor dediniz. Engelleyen durumlar nedir örnek verebilir misiniz?

Sezgin: Bakın mesela dış politika ya da başka bir konuda verdiğim soru önermeleri, aylar sonra belki yanıtlanıyor belki de hiç yanıtlanmıyor. Verilen yanıtlar da birkaç satırdan ibaret ve geçiştirmeye yönelik...

Kanun teklifleri Meclis'te değil Külliye'de hazırlanıyor, birkaç iktidar vekilinin eline tutuşturulup gündeme getiriliyor. Teklif üzerine komisyonlarda yapılan tartışmalarda, teklif sahibi vekilin konudan haberinin olmadığı bile görüldü bu dönemde. Bu kadar ciddiyetten yoksun bir yasama süreci yaşanıyor maalesef.

Dış politika ile ilgili muhalefet tarafından gündeme getirilen önemli hususlar maalesef AKP ve MHP tarafından göz ardı ediliyor, yok sayılıyor. Örneğin, birkaç hafta önce İYİ Parti adına hazırladığım ve Doğu Türkistan'daki Uygurlu soydaşlarımızın kamplarda tutularak insanlık dışı muameleye maruz bırakıldığı yönündeki iddiaların araştırılmasını amaçlayan önerge, iktidar temsilcisinin yaptığı konuşmada önergeye konu olan kaygıları haklı bulmuş olmasına rağmen reddedildi. Dışişleri Bakanlığı konuyla zaten ilgileniyor diyerek hem de... Aradan bir ay geçmeden, geçtiğimiz günlerde Sayın Cumhurbaşkanı'nın Çin'e yaptığı ziyarette, Uygurlu soydaşlarımızdan "Sincanlılar" diye bahsettiği ve "**Sincanlılar refah içinde ve mutlu**" dediği haberleri basında yer aldı.

Anlık reaksiyonlarla ve tek bir kişinin zihninden ve ağzından çıkan sözlere dayalı bir dış politika stratejisi çok mahsurlu, bunun sıkıntılarını yıllardır yaşıyoruz. Bizim arzumuz, dış politika stratejilerinin oluşturulmasında ve atılacak adımların belirlenmesinde TBMM'nin daha aktif şekilde sürece dahil edilmesidir. Ayrıca Dışişleri Bakanlığı'nın kurumsal olarak dış politikada daha etkili olması, oradaki eski meslektaşlarımızın deneyim ve birikimlerinden yararlanılması da, daha doğru bir dış politika izlenmesine katkı sağlayacak, ulusal çıkarlarımız daha doğru savunulabilecektir.

Amuran: Sayın Sezgin sizinle konuşmak istediğimiz daha nice konu var. Bir başka söyleşimizde, özellikle AB-Türkiye ilişkileri ve Kıbrıs'ın geleceği üzerinde de düşüncelerinizi almak isteriz. Dışişlerindeki deneyimlerinize sorularımıza doyurucu yanıtlar verdiniz. Okurlarımızı aydınlattınız. Çok teşekkürler.

Sezgin: Ben teşekkür ederim.

Nurzen Amuran

Odatv.com

Nurzen Amuran

Diğer Yazıları

Türkiye bunu ödemek zorunda kalacak

05.12.2021

Merkez Bankası bu talimata uymasaydı...

28.11.2021

Egemen Bağış'ın Büyükelçi tayin edildiği kurum, nasıl adil olmaktan söz edebilir

21.11.2021

Kumpas davaları olmasaydı FETÖ 15 Temmuz'a cesaret edebilir miydi

14.11.2021

Erdoğan'ı destekleyerek koltuklarını koruma derdine düştüler

07.11.2021

Artık "vakıf" dendiğinde akıllara kara para geliyor

31.10.2021

Tüm Yazılar

Popüler Yazılar

Müyesser Yıldız

TESUD Başkanına neler soruldu?

30.06.2021

Dr. Hüseyin Nazlıkul, M.D. PhD.

Hastalıklara karşı direnç nasıl artırılır

03.10.2021

Salih Seçkin Sevinç

Pandemi bahaneleri oldu... Restoranlar bizi ya...

03.10.2021

Rafael Sadi

O kritik ziyaretin arka planı

03.10.2021

Yusuf Yavuz

Yeni plan devrede

17.06.2021

Soner Yalçın

Tehdit etmeyin

18.06.2021

Soner Yalçın

Tunus'un foncuları

28.07.2021

Soner Yalçın

Erdoğan'ın öfkesinin sebebi

26.10.2021

Sami Menteş

Milli Eğitim Bakanı yalan söylüyor

25.06.2021

Soner Yalçın

Ata'nın çocukları: 68 Kuşağı

İletişim

Haber Merkezi: 0 216 449 32 00

Faks: 0 216 449 32 00

Mail: info@odatv.com

İletişim

Künye

Gizlilik Sözleşmesi ve Koşullar

Mobil Uygulamalar

Reklam

Reklam: 0 216 449 32 00

reklam@odatv.com

© 2021, Oda TV. Tüm haklar saklıdır.

ANA SAYFA

YAZARLAR

VİDEO

FOTO GALERİ

ARŞİV

KATEGORİLER

